

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

کارگاه الکترونیک مقدماتی

(جلد اول)

دستور کار و مراحل اجرای آزمایش‌ها
رشته‌های الکترونیک - الکترونیک و مخابرات دریایی

زمینهٔ صنعت

شاخص آموزش فنی و حرفه‌ای

شماره درس ۲۰۹۵

۱۳۹۳	۵۳۶	۰۲۸	۶۲۱
			کارگاه الکترونیک مقدماتی(جلد اول) / مؤلفان : سید محمود صموئی، شهرام نصیری سوادکوهی. - تهران :
			شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، ۱۳۹۳.
			ص. : مصور. - (آموزش فنی و حرفه‌ای؛ شماره درس ۲۰۹۵)
			متون درسی رشته‌های الکترونیک - الکترونیک و مخابرات دریایی، زمینهٔ صنعت.
			برنامه‌ریزی و نظارت، بررسی و تصویب محتوا : کمیسیون برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی رشته الکترونیک
			دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کارداشی وزارت آموزش و پرورش.
			۱. الکترونیک - کارگاه‌ها. الف. ایران. وزارت آموزش و پرورش. کمیسیون برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی رشته الکترونیک. ب. عنوان. ج. فروست.

همکاران محترم و دانش آموزان عزیز :

پیشنهادات و نظرات خود را درباره محتوای این کتاب به نشانی
تهران - صندوق پستی شماره ۴۸۷۴/۱۵ دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و
حرفه‌ای و کاردانش، ارسال فرمایند.

info@tvoceed.sch.ir

پیام‌نگار (ایمیل)

www.tvoceed.sch.ir

وب‌گاه (وب‌سایت)

کتاب کارگاه الکترونیک مقدماتی (جلد اول)، براساس جداول هدف - محتوا و روش اجرایی برنامه سالی - واحدی تهیه شده و به تأیید کمیسیون تخصصی رشته الکترونیک دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی و زارت آموزش و پرورش رسیده است و براساس پیشنهادهای دریافتی از هنرآموزان سرگردوهای آموزشی سراسر کشور در سال ۱۳۸۴ اصلاح شده است. همچنین با توجه به فناوری‌های جدید در رشته الکترونیک و درهم تنیدن IT و استفاده از نرم‌افزارهای تعاملی آموزش و آزمایشگاه مجازی، در سال ۱۳۸۷ جدول هدف محتوای آن در کمیسیون تخصصی رشته، تدوین و در سال ۱۳۸۹ با توجه به تقلیل ساعت‌های درسی آزمایشگاهی دوباره بازنگری شده و در همان سال با تغییرات کلی (متجاوز از ۵٪) تألیف و بازسازی شد.

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تأییف : دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

نام کتاب : کارگاه الکترونیک مقدماتی (جلد اول) - ۳۵۹/۶۲

مؤلفان : سید محمود صموئی، شهرام نصیری سوادکوهی

اعضای کمیسیون تخصصی : رسول ملک محمد، محمود شبانی، مهین ظریفیان جولاوی، فرشته داوودی لعل آبادی،

سهیلا ذرفقاری و هادی عابدی

آمده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۰۹۲۶۶-۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار : ۰۹۲۶۶-۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وب‌سایت : www.chap.sch.ir

مدیر امور فنی و چاپ : سید احمد حسینی

طرح جلد : مریم کیوان

صفحه آرا : خدیجه محمدی

رسام و عکاس : مؤلفان

حروفچین : سیده فاطمه محسنی

مصحح : رعنا فرجزاده دروئی، شاداب ارشادی

امور آمده‌سازی خبر : رعنا فرجزاده دروئی

امور فنی رایانه‌ای : حمید ثابت‌کلاچاهی، فاطمه رئیسیان فیروزآباد

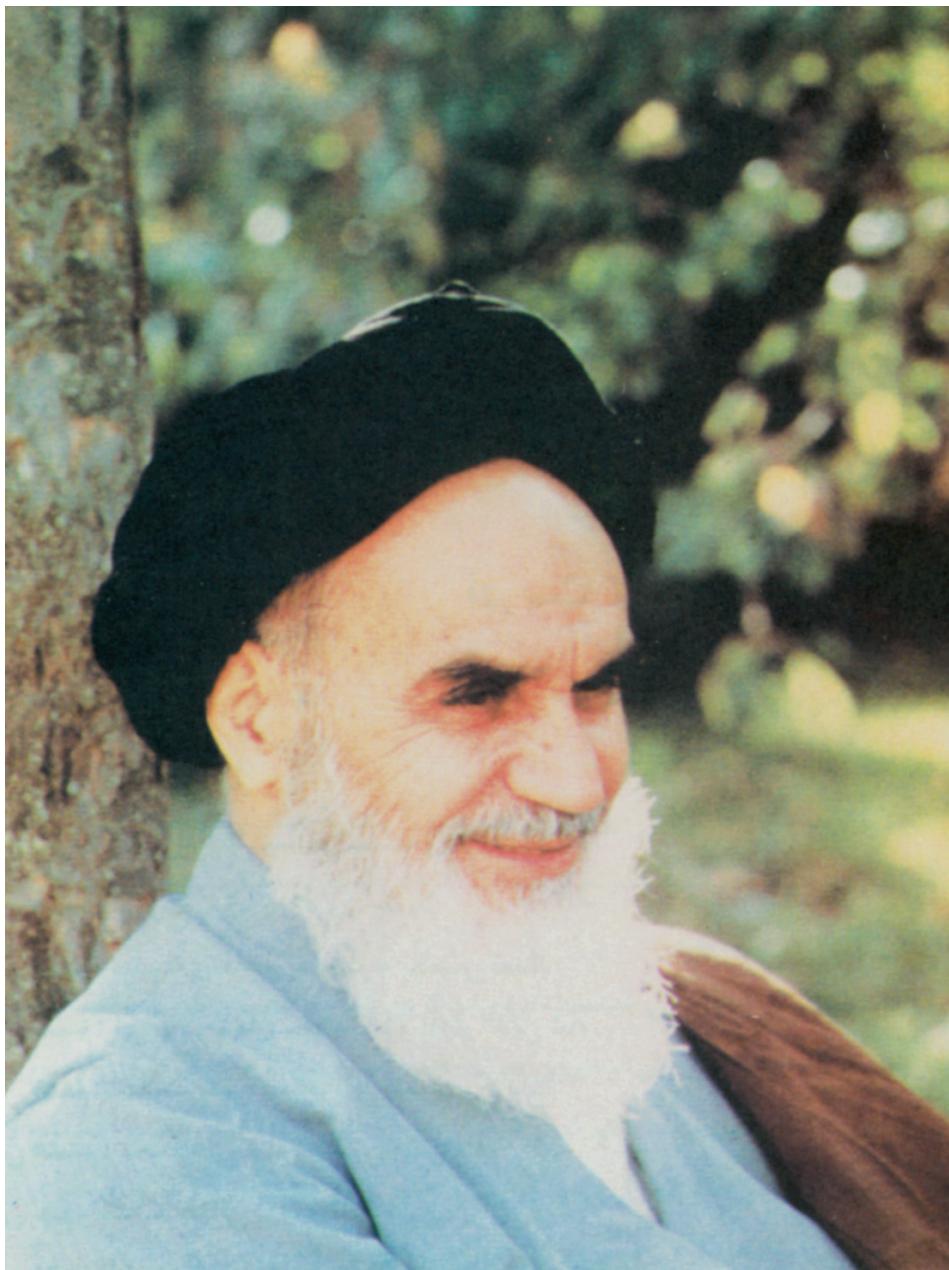
ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران : تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن : ۰۹۱۳-۳۷۵۱۵-۳۷۵۱۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار : ۰۹۱۳-۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۱۳۹

چاپخانه : کارون

سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ چهارم ۱۳۹۳

حق چاپ محفوظ است.

شما عزیزان کوشش کنید که از این وابستگی بیرون آید و احتیاجات کشور خودتان را
برآورده سازید، از نیروی ایمانی خودتان غافل نباشد و از اتکای به اجانب بپرهیزید.
امام خمینی «قدس سرہ الشریف»

فهرست

۴۱	۱ فصل دوم : بوبین پیچی ۱ هدف کلی ۱ هدف‌های رفتاری ۳ ۲-۱- اطلاعات مقدماتی ۳ ■ سیم‌پیچ یا بوبین ۱۰ ■ محاسبه عملی سیم‌پیچ (بوبین) با هسته هوا ۱۰ ■ برای پیچیدن یک بوبین باید مراحل زیر را اجرا کنید. ۱۰ ■ چگالی جریان ۱۰ ■ مثال ۱۱ ■ محاسبه بوبین چند لایه ۱۳ ■ مراحل محاسبه و اجرای یک بوبین چند لایه ۱۸ ■ مثال ۱۹ ۲-۲- نکات ایمنی ۲۵ ۲-۳- کار با نرم افزار ۲۶ ۲-۴- قطعات، ابزار، مواد و تجهیزات مورد نیاز ۲۵ ۲-۵- مراحل اجرای کار عملی ۲۷ ■ کار عملی شماره ۱ ۳۴ ■ کار عملی شماره ۲ ۳۶ ■ کار عملی شماره ۳ ۳۷ ۲-۶- نتایج کار عملی ۳۹ ۲-۷- الگوی پرسش ۳۹ ۲-۸- ارزشیابی ۴۰	فصل اول : لحیم کاری هدف کلی هدف‌های رفتاری ۱-۱- اطلاعات اولیه ۲-۱- نکات ایمنی و اجرایی ۲-۲- کار با نرم افزار ۳-۱- قطعات، ابزار، مواد و تجهیزات مورد نیاز ۴-۱- مراحل اجرای کار عملی قسمت اول : آشنایی با میزکار قسمت دوم : آشنایی بالحیم و روغن لحیم قسمت سوم : هویه قلمی قسمت چهارم : تمیز کردن نوک هویه قسمت پنجم : لحیم کاری سیم‌ها قسمت ششم : قلع کش‌ها قسمت هفتم : فیبر مدار چاپی قسمت هشتم : موئاز و دموئاز قطعات از روی فیبر مدار چاپی قسمت نهم : آماده‌سازی سیم‌های رابط قسمت دهم : ساخت سوکت قسمت یازدهم : مباحث تکمیلی ۶-۱- نتایج کار عملی ۷-۱- الگوی پرسش ۸-۱- ارزشیابی نهایی
----	---	---

۶۳	■ استاندارد طراحی مدار چاپی	۴۹	فصل سوم : نقشه‌های مدارهای الکترونیکی
۶۳	■ فاصله خطوط ارتباطی	۴۹	هدف کلی
۶۴	■ طرز تهیه طرح مدار چاپی	۴۹	هدف‌های رفتاری
۶۴	■ نکته‌های مهم در طراحی مدار چاپی	۵۰	۱-۳- اطلاعات مقدماتی
۶۵	■ مثال ۱	۵۰	■ استانداردها
۶۵	■ مثال ۲	۵۰	■ انواع استانداردها
۶۶	■ مثال ۳	۵۱	■ استانداردهای برق و الکترونیک
۶۷	■ مثال ۴	۵۱	■ انواع شاپلون‌های الکتریکی
۶۷	■ مثال ۵	۵۲	■ نکات مهم در ترسیم نقشه‌های الکترونیکی
۶۸	■ مثال ۶	۵۳	۲-۳- نکات اینمنی
۶۸	■ مثال ۷	۵۳	۳-۳- کار با نرم افزار
۶۹	۴-۲- نکات اینمنی	۵۳	۴-۳- ابزار قطعات، مواد و تجهیزات مورد نیاز
۶۹	۴-۳- کار با نرم افزار	۵۳	۴-۵- مراحل اجرای کار عملی
۶۹	۴-۴- قطعات، ابزار، مواد و تجهیزات مورد نیاز	۵۳	■ کار عملی شماره ۱
۶۹	۴-۵- مراحل اجرای کار عملی	۵۴	■ کار عملی شماره ۲
۶۹	■ کار عملی شماره ۱	۵۴	■ کار عملی شماره ۳
۷۰	■ کار عملی شماره ۲	۵۴	■ علامت اختصاری نقشه‌ها
۷۰	■ کار عملی شماره ۳	۵۷	■ ترسیم نقشه‌های الکترونیکی
۷۰	■ کار عملی شماره ۴	۵۷	■ کار عملی شماره ۴
۷۰	■ کار عملی شماره ۵	۵۷	■ انتخاب پروژه
۷۲	■ کار عملی شماره ۶	۵۸	۶-۳- نتایج کار عملی
۷۳	■ کار عملی شماره ۷	۵۸	۷-۳- الگوی پرسش
۷۳	■ کار عملی شماره ۸	۵۹	۸-۳- ارزشیابی
۷۴	■ کار عملی شماره ۹		
۷۴	■ کار عملی شماره ۱۰	۶۰	فصل چهارم : تهیه مدار چاپی
۷۴	■ کار عملی شماره ۱۱	۶۰	هدف کلی
۷۵	■ کار عملی شماره ۱۲	۶۰	هدف‌های رفتاری
۷۶	■ کار عملی شماره ۱۳	۶۱	۱-۴- اطلاعات مقدماتی
۷۶	۶-۴- نتایج کار عملی	۶۲	■ ضخامت لایه‌های مس روی فلز
۷۶	۴-۷- الگوی پرسش	۶۲	■ محاسبه مازکریم جریان عبوری از لایه مس
۷۷	۴-۸- ارزشیابی	۶۲	■ محاسبه مقاومت خطوط ارتباطی

۸۳	فصل ششم : اجرای پروژه	۷۸	فصل پنجم : عیب‌یابی
۸۳	هدف کلی	۷۸	هدف کلی
۸۳	هدف‌های رفتاری	۷۸	هدف‌های رفتاری
۸۴	۶-۱_ اطلاعات اولیه	۷۹	۱-۵_ اطلاعات مقدماتی
۸۴	■ عوامل بروز عیب در دستگاه الکتریکی و الکترونیکی	۷۹	
۸۴	■ لزوم رفع عیب در دستگاه الکتریکی و الکترونیکی	۷۹	
۸۴	■ عیب‌یابی و استغال	۷۹	
۸۴	■ عیب‌یابی و تعمیرات در دستگاه الکتریکی و الکترونیکی	۷۹	
۸۴	۲-۵_ نکات ایمنی در تعمیرات و عیب‌یابی در دستگاه	۷۹	۲
۸۵	۳-۵_ کار با نرم افزار	۷۹	
۸۵	۴-۵_ قطعات، ابزار، مواد و تجهیزات مورد نیاز	۷۹	
۸۵	۵-۵_ مراحل اجرای کار عملی	۸۰	
۸۶	۶-۵_ نتایج آزمایش	۸۲	
	۷-۵_ الگوی پرسش	۸۲	
	۸-۵_ ارزشیابی	۸۲	

سخنی با همکاران محترم

کتاب کارگاه الکترونیک مقدماتی در قالب یک درس آزمایشگاهی یک واحدی برای سال دوم هنرستان در رشته الکترونیک و به مدت ۳ ساعت در هفته و ۹۰ ساعت در سال اجرا می شود. این درس از سال ۱۳۷۹ با توجه به تأکید بر تغییر برنامه به روش سالی واحدی و افزایش توانمندی هنرجویان در ابعاد آموزش های عملی، به برنامه اضافه شد. در سال های بعد محتوای آموزشی این کتاب نیز، با توجه به فناوری های جدید و در هم تبین IT و استفاده از آزمایشگاه مجازی مورد بازنگری قرار گرفت. در کتاب جدید سعی شده است که مباحث مربوط به لحیم کاری، طراحی مدار چاپی و بیوین پیچی به گونه ای بیان شود که با علم روز تطبیق داشته باشد. همچنین برای طراحی مدار چاپی نرم افزار Pad 2 پیشنهاد شده است که عملاً طراحی مدار چاپی را با زبان و بیان ساده ارائه می کند.

از آنجا که کتاب آزمایشگاهی باید دارای ویژگی های خاص و جذاب است کافی باشد، سعی کردۀ این سبک نوینی را در تدوین کتاب ارائه کنیم و کلیه قسمت های کتاب را بر اساس اهداف رفتاری بنویسیم. در نهایت پس از هر کار عملی، فراگیرنده را به یک مهارت نسبی در سطوح اجرای مستقل یا دقت برسانیم. برای رسیدن به این منظور کارهای عملی با ساختاری جامع و متنوع تهیه شده است و از هدف کلی، هدف های رفتاری، اطلاعات اولیه، کار با نرم افزار، تجهیزات، مواد، ابزار و قطعات مورد نیاز، مراحل اجرای آزمایش، نتایج آزمایش و الگوی پرسش و ارزش بایی برخوردار است.

تحول تازه ای که در کتاب صورت گرفته است تدوین یک کتاب مستقل برای نوشن گزارش کار استاندارد، تحت عنوان کتاب گزارش کار و فعالیت های آزمایشگاهی است که به صورت جلد دوم آزمایشگاه اندازه گیری الکتریکی و کارگاه مقدماتی الکترونیک ارائه می شود. در این فرایند، هنرجویان نیاز به تهیه دفتر گزارش کار جداگانه ندارند و نتایج آزمایش های خود را در جلد دوم کتاب که همان دفتر گزارش کار است، می نویسند. در این شرایط روند نگارش گزارش کار یکسان می شود و ارزشیابی آن نیز به صورت یکنواخت صورت می گیرد. همچنین استفاده از تصاویر جدید و متناسب با علم روز و به صورت رنگی و جذاب از ویژگی های این کتاب است.

در فرایند اجرای کارهای عملی و فعالیت های فوق برنامه به روی کردهای فرهنگی و تربیتی و در هم تبین IT توجه شده است. همچنین سعی شده است با گنجاندن مطالب جدید و پروژه های مرتبط، روحیه مطالعه و تحقیق، اعتماد به نفس، مشارکت پذیری، احساس مسئولیت، حس همکاری و تعامل و انتقال معلومات به یکدیگر در هنرجویان ایجاد شود و استعداد آنان شکوفا گردد.

تأکید بر اجرای حیطه عاطفی و طبقات آن از جمله رعایت نظم و مقررات از مواردی است که هم در هدف های رفتاری و هم در آزمایش ها آمده است. اجرای این مسائل باعث می شود تا روحیه مسئولیت پذیری و دقت در هنرجو بالا رود.

این کتاب را زمانی می توان با موفقیت آموزش داد که محتوای کارهای عملی و ارتباط بین آن ها به طور دقیق و کامل در ذهن مری جای گرفته باشد. از این رو توصیه می کنیم همکاران عزیز، قبل از شروع به تدریس، کلیه کارهای عملی را یک بار عملاً اجرا کنند و برای هر جلسه تدریس، طرح درس آن را تهیه و متناسب با بودجه بندی زمانی اجرا کنند.

از آنجا که هیچ گونه فعالیت علمی به دور از کاستی نیست، این کتاب نیز ممکن است دارای کاستی هایی باشد، از این رو سپاسگزار خواهیم شد که رهنماوهای همکاران محترم، ما را در مسیری که برگزیده ایم باری کند.

با آرزوی موفقیت

مؤلفان

سخنی با هنرجویان عزیز

هنرجوی عزیز : کتاب کارگاه الکترونیک مقدماتی (جلد اول) از مجموعه کتاب‌های درسی است که در صورت اجرای دقیق کارهای عملی و توجه به آن‌ها می‌توانید مهارت لازم را کسب کنید و مبانی کاربردی عملی علم الکترونیک را فراگیرید. برای رسیدن به نتیجه مطلوب، توجه به نکات زیر کاملاً ضروری است :

- ۱- قبل از شروع کار عملی، هدف کلی و اهداف رفتاری آن را به طور دقیق مطالعه کنید.
  - ۲- چون مراحل هر کار عملی براساس یک تسلیس منطقی برنامه‌ریزی شده است، هنگام اجرای آزمایش‌ها اولاً^ا به زمان پیشنهادی در هدف‌های رفتاری توجه کنید. ثانیاً مراحل کارهای عملی را به صورت قدم به قدم و کامل اجرا نمایید.
  - ۳- این کتاب در دو جلد تنظیم شده است. جلد اول آن مطالب تئوری و دستور کار اجرای کارهای عملی و جلد دوم آن کتاب گزارش کار و فعالیت‌های آزمایشگاهی است، لذا عملاً به تهیه دفتر گزارش کار جداگانه نیاز ندارید و همچنین لازم است نتایج کارهای عملی را (طبق دستور کار داده شده در جلد اول کتاب) به طور دقیق بنویسید.
  - ۴- قبل از هر جلسه کارهای عملی مربوط به آن جلسه را یک بار مطالعه کنید و آن‌ها را به صورت نرم‌افزاری در خارج از آزمایشگاه اجرا نمایید تا بتوانید با دقت و حوصله و علم کافی به اجرای واقعی کارهای عملی به صورت سخت‌افزاری و در محیط کارگاه بپردازید.
  - ۵- اجرای نظم و ترتیب را سرلوحه کار خود قرار دهید و همواره کارهای عملی را با اعتماد به نفس، با دقت و به طور کامل اجرا کنید.
  - ۶- به نکات اجرایی کتاب، که در ابتدای فصل اول آمده است، توجه کنید.
  - ۷- سوالات خود را بپرسید و به الگوی پرسش در پایان هر کار عملی پاسخ دهید و براساس آن به طرح سوالات جدید بپردازید.
  - ۸- سعی کنید به طور فعل در فعالیت‌های فوق برنامه، که وزیره هنرجویان علاقه‌مند است، شرکت کنید. زیرا برای این‌گونه فعالیت‌ها، امتیاز جداگانه‌ای در نظر گرفته شده است.
  - ۹- تا زمانی که از نتایج بدست آمده راضی نشده‌اید، دست از تحقیق و پژوهش برندارید.
- نکته مهم :** برای اجرای نرم‌افزاری می‌توانید به جلد اول کتاب آزمایشگاه مجازی که به همین منظور تألیف شده است مراجعه کنید.

با آرزوی موفقیت

مؤلفان

نکات اجرایی کتاب

- ۱- از هنرآموزان محترم تقاضا می‌شود قبل از شروع هر کار عملی و در صورت نیاز، آزمایش مربوطه را به صورت نرم‌افزاری و با استفاده از ویدئو پروژکتور برای هنرجویان به نمایش درآورند و از آنان بخواهند قبل از ورود به جلسات کارگاهی، اجرای نرم‌افزاری آن را در خارج از محیط کارگاهی عملی سازند و با آمادگی کامل در کارگاه حضور یابند.
- ۲- در ابتدای سال، باید برای ارشدهای کارگاه و مأمورین نظارت بر نظافت کارگاه، برنامه مدون و شرح وظایف تعیین شود. برنامه مذبور روی تابلو اعلانات کارگاه نصب و به هنرجویان اعلام شود که در هر جلسه برنامه را مشاهده کنند. گروههای کاری که وظیفه ارشد یا مأمورین نظارت بر نظافت کارگاه را برعهده دارند، باید با توجه به شرح وظایف در طول روز فعالیت کنند. در پایان هر روز کاری، به مأمورین نظارت بر نظافت کارگاه و ارشدهای کارگاه امتیاز داده شود و نقاط ضعف و قوت آنان برای سایر هنرجویان تشریح گردد.
- ۳- چون جلد دوم کتاب کارگاه الکترونیک مقدماتی تحت عنوان «کتاب گزارش کار و فعالیت‌های آزمایشگاهی» تنظیم شده است، همان ابتدای سال نحوه نوشتن گزارش کار برای هنرجویان تشریح شود.
- ۴- آزمون‌های عملی، پس از اتمام هر کار عملی و در همان روز و آزمون ثوری کارگاهی در ابتدای جلسه بعد اجرا می‌شود.
- ۵- دفاتر گزارش کار باید به صورت مستمر پس از اتمام هر آزمایش توسط مریبان کارگاه بررسی و امتیازدهی شود، به طوری که هر هنرجو از وضعیت پیشرفت تحصیلی خود اطلاع کامل کسب نماید. در انتهای هر کار عملی کتاب گزارش کار و فعالیت‌های کارگاهی (جلد دوم کتاب) جدول ارزشیابی آمده و لازم است هنرجویان از محتواهای این جدول و نحوه ارزشیابی آن اطلاع حاصل نمایند. این جدول پیشنهادی است و می‌تواند متناسب با نظر مریب تغییر کند.
- ۶- اجرای فعالیت فوق برنامه، امتیاز جداگانه دارد (امتیاز مازاد بر ۲۰ نمره) لذا توصیه می‌شود کلیه هنرجویان در این زمینه‌ها به صورت فعال شرکت نمایند.
- ۷- به کلیه هنرجویان توصیه می‌شود به الگوهای پرسش که در پایان هر کار عملی آمده است پاسخ دهنده و در ابتدای جلسه بعد سوال‌ها و ابهام‌های خود را بپرسند. در مجموع باید پس از اتمام هر آزمایش سؤالی بدون جواب باقی بماند.
- ۸- هنرآموزان محترم هنگام ارزیابی به رویکردهای تربیتی، مانند رعایت نظم و ترتیب، داشتن اعتماد به نفس، انسان دوستی، داشتن روحیه مشارکت، علاوه‌مندی به تحقیق، تعامل بین هنرجویان در یک گروه کاری، رعایت نکات ایمنی، داشتن حس مسئولیت‌پذیری و مالکیت نسبت به محیط کارگاه توجه نمایند و آن‌ها را در ارزشیابی خود لحاظ کنند.

مؤلفان

هدف کلی

اجرای عملی و عیب‌یابی مدارهای کاربردی ساده الکترونیکی

جدول بودجه‌بندی زمانی پیشنهادی

شماره آزمایش	عنوان	زمان اختصاص داده شده به ساعت آموزشی
۱- فصل اول	لحیم کاری	۲۴
۲- فصل دوم	بوینین پیچی	۹
۳- فصل سوم	نقشه‌های مدارهای الکترونیکی	۱۵
۴- فصل چهارم	تهیه مدار چاپی	۲۴
۵- فصل پنجم	عیب‌یابی	۶
۶- فصل ششم	پروژه	۱۲

به منظور صرفه‌جویی در وقت و فراهم آوردن زمینه مناسب جهت تمرین بیشتر و درهم تنیدن فناوری اطلاعات (IT) با این موضوع درسی لازم است هنرآموزان محترم و هنرجویان عزیز از نرم افزارهای EWB، Multisim، Proteus، Pad 2 pad یا هر نرم افزار مناسب دیگری که در دسترس قرار دارد برای آموزش کلیه فصل‌های این کتاب استفاده نمایند.

مدیران محترم هنرستان‌ها نیز در برنامه‌ریزی درسی هنرستان، قسمتی از زمان سایت رایانه را به این موضوع اختصاص دهند یا تعدادی رایانه برای کارگاه الکترونیک مقدماتی فراهم نمایند.

برای اجرای مباحث نرم افزاری این کتاب، از کتاب آزمایشگاه مجازی جلد اول استفاده کنید.